

Profesní životopis

Pan Josef Fidler v letech 1987 až 1991 absolvoval učební obor s maturitou SOU textilní Jeseník v oboru mechanik seřizovač textilních strojů. Již během studia se začal intenzivně zajímat o ruční tkalcovství. Našel pochopení u jedné z mistrových odborného výcviku a s její pomocí si sestrojil jednoduchý tkalcovský stav.

V letech 1991 až 2008 pracoval v různých textilních firmách. Po zrušení textilní firmy Hybler v Semilech začal pan Fidler pracovat ve zdravotnictví a ručnímu tkaní se intenzivně věnoval ve volném čase. Přispěl k tomu nákup prvního stavu ARTEX od Zdeňka Kubáka. Pan Fidler se v ručním tkaní zdokonaloval, věnoval se především tradičním vzorům z oblasti Hlinecka. V roce 2010 si zařídil Živnostenský list v oboru výroba a prodej textilního zboží. Od tohoto roku také začal své výrobky prodávat na řemeslných jarmarcích.

V roce 2014 získal certifikát „Kvalita z Hlinecka“ na kolekci výrobků pod souhrnným názvem *Hlinecké šály*. *Hlinecké šály* jsou tkané na čtyřlístovém stavu z akrylové a bavlněné příze. Uplatňují se na nich tradiční tkalcovské vzory z oblasti Hlinecka – především képrová vazba. V roce 2015 pak pan Fidler získal další certifikát „Kvalita z Hlinecka“ na výrobky se souhrnným názvem *hlinecká plátna*. Ve stejném roce se stal jedním z finalistů krajského kola soutěže „Živnostník roku“.

Od roku 2014 se zájem pana Fidlera začal soustředit na obnovu výroby ručně tkané žanilky. Tato výroba byla v minulosti na Hlinecku velmi významným odvětvím ručního tkalcovství, ovšem na začátku 80. let 20. století zcela zanikla. Obnovení výroby hlineckého žanilkového zboží se stalo pro pana Fidlera výzvou a cílem. K jeho naplnění, kromě postupného objevování a získávání technologických zkušeností, přispělo umístění tkalcovské dílny do jednoho z roubených objektů v památkové rezervaci Betlém v Hlinsku (červen 2015) a zakoupení dalšího velkého stavu od firmy ARTEX na tkaní tzv. *předdíla*. Od června 2015 se pan Josef Fidler výhradně věnuje ručnímu tkaní.

Popis technologie a tvarosloví žanilkových výrobků

Předmětem nominačního návrhu jsou ručně tkané žanilkové výrobky. Pan Josef Fidler obnovil tradiční technologii zhotovování těchto výrobků tak, jak bylo na Hlinecku rozšířené od roku 1890. V tomto roce zde Josef Lašek, majitel jedné z hlineckých textilních továren, zdokonalil výrobu žanilkového zboží vlastním technologickým přístupem.

Hlinecko v minulosti patřilo k oblastem, v nichž ruční tkalcovství mělo značný podíl na získávání obživy obyvatelstva. Postupně toto řemeslo přecházelo od své domácké podoby k manufakturní výrobě (první textilní manufaktura byla v Hlinsku založena v roce 1853). K jejímu rozmachu a především k rozvoji tovární výroby došlo na Hlinecku v 70. letech 19. století. Na konci 19. století pouze v samotném Hlinsku pracovalo 600 tkalců, jejich výrobky byly kvalitní a žádané v mnoha evropských zemích. V roce 1911 již hlinecké textilní továrny zaměstnávaly tisíc tři sta tkalců, další téměř tři tisíce pracovaly doma.

Již zmíněný Josef Lašek se zaměřil na výrobu tzv. žanilkového zboží. Jako první začal od roku 1890 pro výrobu tohoto zboží užívat jutového vlákna, které bylo levnější než dosud užívané materiály a navíc se dalo libovolně barvit. Těchto předností využíval především při výrobě koberců, které imitovaly nákladné koberce orientální a měly velký úspěch na zahraničním trhu. Vedle koberců se ze stejného materiálu zhotovovaly přehozy, ubrusy, šály a nástěnky na zeď. Josef Lašek zemřel v roce 1910 ve věku 67 let.

Jeho následovníci však textilní výrobu v Hlinsku dále rozvíjeli. K rozmachu výroby žanilkového zboží došlo po skončení první světové války. Sortiment výrobků byl rozšířen a žanilkové zboží z Hlinska putovalo do celého světa. V roce 1921 založilo deset hlineckých tkalců družstvo TEXTILIA (od roku 1962 přejmenované na družstvo VZOR), které vycházelo z tradic žanilkové výroby. Část výrobků našla odbyt na zahraničních trzích. Od 70. let 20. století výroba žanilkového zboží stagnovala, objevily se potíže s odbytem výrobků. V roce 1981 byla výroba bytových doplňků v družstvu zrušena. Na tradici výroby žanilkových textilií nyní navazuje pan Fidler.

Popis technologie

Výrobní postup žanilkových textilií má několik fází. První z nich je tkaní tzv. *předdíla*. Na jeho pečlivém zpracování závisí výsledná podoba *díla*.

Utkané *předdílo* se nastříhá na pásy zvané *šňůrky*. *Šňůrky* se musí stočit na skacím strojkou tak, aby hotové žanilkové dílo získalo svůj charakteristický vzhled. Dříve se stáčení *šňůrek* označovalo pojmem *cvirnování*.

Nyní je vše připraveno k *sesazování* žanilkového *díla*. Stočené *šňůrky* se na ručním stavu jako útek zatkávají do připravené *sesazovací osnovy*. Po dokončení *díla* se žanilka vyjme ze stavu a přikročí se ke konečné fázi úpravy. Váží se třásně (*frangle*), textilie se kartáčuje, pere a volně se suší.

V dílně nazvané *Tkalcovna na Betlémě* vznikají žanilkové šály, které jsou utkané tradiční technologií. Jejich vzhled je však přizpůsoben požadavkům současných zákaznic a zákazníků. Pan Fidler však připravuje kolekci žanilkových šál s historickými vzory a také výrobu tzv. *nástěnek*.

Pan Josef Fidler obnovil téměř zapomenutou technologii ruční výroby žanilkových textilií. V současné době je jediným výrobcem tohoto druhu ručně tkaných textilií v České republice.

Další podrobnosti o technologii naleznete v nepovinné příloze zpracované přímo panem Josefem Fidlerem pro potřeby informace návštěvníkům *Tkalcovny na Betlémě*.

Příloha č. 3

Seznam předkládaných výrobků a polotovarů

1. Utkané *předdílo*
2. Nastříhaný pásek z *předdíla* – *šňůrka*
3. Stočený pásek – *cvirnovaná šňůrka*
4. Utkané *dílo* – žanilková textilie

Příloha č. 5 a 6

Informace o schopnosti předávání profesních znalostí a dovedností

Pan Fidler ve své dílně zaměstnal jednoho člověka, který se postupně učí část řemeslných dovedností. V dílně také příležitostně vypomáhá sestra pana Fidlera, především při navádění osnov do ručních stavů.

Dílna pana Josefa Fidlera nazvaná *Tkalcovna na Betlémě* je celoročně otevřená návštěvníkům, kteří ho tak mohou sledovat při práci na ručních stavech a dozvědět se podrobnosti o tomto řemesle.

Informace o účasti na přehlídkách, výstavách a specializovaných trzích

Pan Fidler se pravidelně zúčastňuje programů na Veselém Kopci v rámci cyklu *Veselý Kopec patří dětem a jejich rodičům*. Při těchto programech předvádí nejen tkaní na ručním stavu, ale také domácí zpracování lnu a přípravu osnovy. Kromě toho nechybí na řemeslných jarmarcích – především v regionu a na významných akcích v České republice.

K dalším aktivitám patří spolupráce s médii, například – jeden z dílů oblíbené *Toulavé kamery* byl věnovaný právě *Tkalcovně na Betlémě*. Vystupoval v rozhlasovém pořadu, *Kdo umí, ten umí* a jeho práci byly věnované četné články v různých tištěných médiích.

Nominační návrh

Josef Fidler, Hlinsko

Ručně tkané žanilkové textilie